

kiadott utasításoknak van még egy igen becses általános része is, mely — sajnos — hiányzik a reáliskolai utasításokból) igenis kellőképen megemlékezik az etikáról, még pedig igen helyesen a hittan körébe utasítja. Nincs-e minden felekezet hitoktatásának elegendő alkalmja az erkölcs-tani fejtegetésekre és lehet-e szebb betetőzése az egész gymnasiumi hitoktatásnak, mint a vallás-erkölcsi tanulságok összefoglalása általános-ethikai ideák szerint? — A mit Nemes úr a logikai és pszichológiai fejtegetésekhez veendő példákról mond, hogy egyes fejezetekhez bizonyos olvasmányokat állít össze, (pl. Greguss tanulmányaiából a pszichológiai vonatkozásukat), hogy a philosophiai oktatást kísérő feladatok készítését ajánlja, — mindez csak helyeselhető. Értekezésének azon része, mely más magyar írók idevágó nézeteivel foglalkozik, ismerteti Buday, Vargyassy, Pauer és Emericzy dolgozatait, melyeket részint programokban, részint folyóiratokban közöltek e tárgyról. Egyébiránt az egész értekezés minden zavarossága és egyoldalúsága mellett is nagy buzgóságról és a tárgy iránti lelkes szeretetről tanuskodik.

5. *A német nyelv és irodalom tanítása gymnasiumainkban.* Irta. Dergách Sándor (Nagybányai m. kir. állami főgymnasium.) E nagyobb-terjedelmű értekezés sorra veszi osztályonként a gymnasium német-nyelvi tanítását, s úgy «elméleti», (azaz systematikus) részére, mint különösen az olvasmányra nézve megteszi megjegyzéseit. A mi az elsőt illeti, ellenzi épúgy az alsóbb osztályokban a nagyon sok grammatizálást, mint a felsőkben a sok æsthetizálást, a rhetorikai és poetikai szabályok halmozgatását és a német nyelvnek az «Utasítások»-ban is emlegetett gyakorlati fontosságára utalva, magának a nyelvnek megtanulására helyezi a fő-sulyt. Ennek sikeressége érdekében «az olvasmányt állítja a tanítás-középpontjába», s ennek, t. i. a kellő olvasmány kiszemelésének szenteli az értekezés legnagyobb részét, s úgy alak, mint tartalom tekintetében tárgyalja a kérdést. Alaki tekintetben hangsúlyozza különösen a szöveg-könnyűségét, a mi nem zárja ki az olvasmányok összefüggő és értékes-voltát. Az értekező azt tartja továbbá, hogy nagyon is sok verset olvas-tatunk iskoláinkban; jobb volna, több értékes prózát olvasatni és me-morizáltatni. A sok versolvastatásban keresi a szerző okát az ifjuság sok-versirásának és általában — miként mondja — «szépelgésének», vala-mint annak is, hogy a költőket és írókat többre becsüli, mint a nemzeti-élet más komoly munkásait. Itt az értekező mindenestre kissé túllőtt a-czélon — a haszontalan fűzfapoetáskodásnak tán nincs is hathatósabb-ellenszere, mint igazán klasszikus költemények komoly elemzése. Leg-terjedelmesebb az értekezés azon része, mely tartalmi szempontból fogja-kritika alá az olvasmányokat. De értekezésének ép e része határozottan a leggyengébb; részint hamis pruderie, az okos pädagogusnak e tragi-komikus ellensége, részint a valóságos klasszikus olvasmány fontos-

ságának félreismerése jelenik meg benne — nem tekintve még a naivságok hosszú sorozatát is, melyekre lépten-nyomon akadunk. Mindenesetre kissé különösen hangzik, ha az Argonauták kalandjait olyan «meséseknek» mondja, hogy a III. osztály tanulója (a ki normális körülmények között nem, mint a szerző mondja, 13—14, hanem csak 11—12 éves) «mosolyog» rajta, vagy azt hiszi, hogy «Herakles dühöngései valósággal kárhozatos hajlamokat ébresztenek és tényleges akadályai a nevelésnek», s ezért ki is akarja küszöbölni a tanításból ezen anyagot, melyet az «Utasítások» is ajánlanak a Niebuhr-féle «Heroengeschichten» feldolgozásában. Ezek helyébe a nemzeti mondákat akarja tenni, meg nem gondolva egyfelől azt, hogy az «Utasítások» itt szándékosan idegenkörű anyagot kívánnak, hogy egygyel több alkalom legyen az idegen, különösen antik mondakörök ismertetésére (a hazaiaknak, melyek pädagogiai szempontból korántsem oly gazdagok, mint Dergách úr hiszi, elég idő jut a magyar nyelvi és történeti órákon), s másfelől, azt, hogy a magyar mondák nincsenek megírva a Niebuhréhoz hasonló klasszikus németiséggel, pedig mást, mint remek prózát a gyermekek kezébe adni nem szabad. Nem is gondolható methodikus szempontból helytelenebb állítás, mint az, mikor a szerző ezt mondja «ily» (pl. a IV. osztály számára a magyar monda és történet világából vett eseményeket és alakokat leíró, továbbá a physikai földrajzzal és Ausztria-Magyarország földrajzával összefüggő — tehát egészben véve a concentratio elve szerint összeállított olvasmányokat tartalmazó) «olvasókönyvet nemcsak megszerkeszteni, hanem jórészt megírni is kellene.» Ez végzetes tévedés és bátran felállíthatjuk evvel szemben azon tételt, hogy az olvasókönyv annál jobb, minél kevesebbet *irt* beléje maga a szerkesztő pädagogus kéz, s minél tisztábban és kizárólagosabban találjuk benne a remekírók eredeti iratait. Hová jutna a Dergách úr által is citált hires Goethe-mondás igazsága: «Für die Kinder ist das Beste eben gut genug», ha egy akármilyen jól németül beszélő vagy író magyar tanárember írná meg az ifjuságnak olvasókönyvét, holott ennek a tartalom és stílus dolgában egyaránt klasszikus irodalmi termékeket kell tartalmaznia? Megvan-e Dergách urban akár önmaga, akár pedig valamely tanártársa iránt az a bizalom, hogy oly mintaszerű németiséggel ír, mely az ifjuságnak ama bizonyos «legjobb» gyanánt szolgálhatna? A mi pedig a Heraklesmondák tartalmát illeti, sohse kell félni a «rakonzátlanság» e mondáitól, miként Dergách úr nevezi őket; található e mondákban is elegendő pszichológiai és ethikai tanulság is, csak ki kell tudni belőle hüvelyezni, és mindenekelőtt meg kell érteni egy létűnt történeti kor erkölcsi ideálját is, s azt a mi ethikai tanításunk érdekében felhasználni tudni. A concentratióban annyira megy a szerző, hogy a «Toldi»-ból vett jelenetek és alakok leírását is fel akarja venni a IV. osztály

tály német olvasókönyvébe, mely még azonkívül a görög és római világra, továbbá az ásványországra vonatkozó olvasmányokat is tartalmazzon. Valóságos pædagogiai idiosynkrasiával viseltetik Dergách úr az «Utasítások» által az V. osztály számára kijelölt olvasmány, a Cidromániczok iránt. S itt azt a legalább is båtornak nevezhető állítást kockáztatja, hogy a «Cid»-nek nincs pædagogiai értéke, s ezt egyebek között ily naiv érvekkel támogatja: «Az ifjuban amugy is jó adag középkor van, minek azt erősíteni», vagy pedig: «A Cid különben se készült az iskolák használatára». Hát a Biblia, Homeros, az Aeneis, a Toldi-trilogia, Shakespeare és Molière drámái stb., tán egyenesen a «Jeles iskolai írók tára» szerkesztőjének vagy kiadójának megrendelésére készültek? Ép ily kétesértékű szempontok vezetik a szerzõt, midõn a balladák nagy részét pl. a Bürgerféléket ki akarja küszöbölni, vagy a Hermann és Dorotheát, a családi életnek ezen nemcsak legtökéletesebb, de egyszersmind legtisztább rajzát meg akarja castrálni, vagy Goethe és Schiller egy-egy egész drámája helyett csak töredékeket olvastatni stb.

6. *A magyar és latin nyelv párhuzamos tanítása az első osztályban.* Irta Mórocz Emilian. (Pápai Sz. Benedekrendi főgymnasium.) E 49 lapra terjedõ dolgozat csak folytatásos töredéke egy nagyobb értekezésnek, mely — úgylátszik — a tavalyi értesítőben kezdõdött, de a mely még az ezideiben sincs befejezve. Az értekezés eléggé tanuságos lehet olyanokra nézve, kik még nem próbálták meg, hogy a nyelvtant az olvasmány alapján inductive tanítsák, azaz magukkal a tanulókkal vonassák le az olvasmányból a nyelvtani alakokat és szabályokat, a mint azt a nyelvtanítás újabb methodikája sürgeti.

7. *Egy latin olvasó óra.* (II. osztály.) Irta dr. Tóth Sándor. (Pozsonyi kir. kath. főgymnasium.) Egy II. osztálybeli latin óra képét adja, melyben egy a megelőző órán olvasott Phædrusi mesét (Rana rupta et bos) tárgyalnak. Tóth a jövő latin iskolájának legfontosabb feladatát a beszélgetõ oktatás alkalmazásában látja, s ennek megfelelõleg úgy a tartalmi, mint a nyelvtani tárgyalás latin nyelven folyik. A latin beszélgetés nem akar czél gyanánt szerepelni, hanem csak methodikus eszköz. Az óra négy részből áll: 1. Felelés, miközben szintén már latinul intézetnek a közbevetett kérdések; pl. Cuius declinationis? Cuius generis? Quæ est forma verbi? stb. 2. Beszédgyakorlatok, melyek körülbelõl így folynak: *P.* Quæ est inscriptio fabulæ, quam legimus? *D.* Rana rupta et bos. *P.* Quare rupta erat? *D.* Quia se validius inflavit. *P.* Enarra nobis, quomodo hoc factum sit. Primum lingua hungarica. S így tovább. — 3. A tanulság kifejtése, mely így kezdõdik: *P.* Quæ sunt personæ huius fabulæ? *D.* Rana et proles eius. *P.* Bovis tantum mentio fit (Scribite: mentio [n] = említés). Majd *P.* Rana quale est animal? *D.* Parvum, rugosam pellem habet. Turpe animal est stb. *P.* Quæ causæ invidiæ